

УДК: 343.7(4-672EU)

Biblid 1451-3188, 24 (2025)

Год XXIV, бр. 89, стр. 29–50

Изворни научни рад

Рад примљен 18. 1. 2025. године

Рад одобрен 12. 2. 2025. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iire_ez.2025.24.89.2

CC BY-SA 4.0

ИМОВИНА ПРИБАВЉЕНА КРИВИЧНИМ ДЈЕЛОМ НИЈЕ ЕВРОПСКА ВРИЈЕДНОСТ

Милијана БУХА*

Апстракт: Једну од европских вриједности представља и борба против кривичних дјела која су мотивисана стицањем имовинске користи. Према Закону о кривичном поступку Републике Српске, одузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом суд може изрећи у пресуди којом се оптужени проглашава кривим и у рјешењу о судској опомени или у рјешењу о примјени васпитне мјере, као и у поступку када је изречена мјера безбједности обавезног психијатријског лијечења. Посебним Законом о одузимању имовине проистекле извршењем кривичног дјела Републике Српске могуће је да јавни тужилац у захтјеву за покретање посебног поступка за одузимање имовине тражи од суда да утврди да је лице починило противправно дјело и да је тим дјелом стекло имовину и предлаже да суд одузме имовину од тог лица или лица на које је имовина пренесена и када постоје процесне сметње за окончање кривичног поступка. Доказни стандарди за одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дјела према Директиви Европске уније 2024/1260 захтевају да се докаже да је извршено кривично дјело којим је прибављена имовинска корист, уз могућност одузимања и оне имовине необјашњеног поријекла која је повезана са кажњивим поступањем, ако се суд увјерио да је имовина стечена кажњивим поступањем у оквиру злочиначке организације.

Кључне ријечи: Имовинскоправни захтјев, одузимање имовинске користи, директиве ЕУ.

* Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина. E-mail: milijana.buha@pf.unibl.org. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1968-1849>.

1) УВОД

Одузимање имовине је нужна кривичноправна мјера против незаконитог богаћења и кривичноправна мјера која шаље поруку да се извршење кривичног дјела не исплати. Овом кривичноправном мјером онемогућава се криминалним организацијама да наставе да користе богатство стечено вршењем кривичних дјела која су мотивисана стицањем профита. Обавезно се одузима имовинска корист, као и приходи или друге користи настале из имовинске користи прибављене кривичним дјелом. Веома је сложено откривање и доказивање кривичних дјела која су мотивисана стицањем имовинске користи, јер се новац који је стечен нелегалним радњама користи за прикривање трагова кривичног дјела.¹ Новац и друга имовинска корист стечена криминалном делатношћу ставља се у легалне финансијске токове и на тај начин ствара привид легалности.² Начело одузимања противправне имовинске користи из Кривичног законика Републике Српске утврђује да нико не може задржати имовинску корист прибављену извршењем кривичног дјела.³ Суд обавезно изриче посебну кривичноправну мјеру одузимања имовинске користи прибављене извршеним кривичним дјелом када је утврђено извршење кривичног дјела и одузета имовинска корист се неће умањити за износ средстава уложених у криминалну дјелатност. Суд ће посебно образложити којим се разлозима руководио при одлуци о одузимању имовинске користи. У кривичном поступку тужилац је дужан да прикупља доказе и извиђа околности које су важне за утврђивање имовинске користи прибављене кривичним дјелом.⁴ Суд може изрећи одузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом у пресуди којом се оптужени проглашава кривим и у рјешењу о судској опоми или у рјешењу о примјени васпитне мјере, као и у поступку за изрицање мјера безбједности обавезног психијатријског лијечења.

¹ Милан Шкулић, *Организовани криминалитет*, Службени гласник, Београд, 2015, стр. 50.

² Зоран Стојановић et al., *Приручник за сузбијање привредног криминалитета и корупције*, Министарство правде САД, Канцеларија за међународну помоћ, усавршавање и правосудну обуку у правосуђу, Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2017, стр. 127.

³ „Кривични Законик Републике Српске“, *Сл. гласник Републике Српске*, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021, 89/2021, 73/2023, *Сл. гласник БиХ*, бр. 9/2024 – одлука УС БиХ и *Сл. гласник Републике Српске*, 105/2024 – одлука УС. У даљем тексту КЗ РС.

⁴ „Закон о кривичном поступку Републике Српске“, *Сл. гласник Републике Српске*, 53/2012, 91/2017, 66/2018 и 15/2021). У даљем тексту ЗКП РС.

2) ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ И ИМОВИНСКОПРАВНИ ЗАХТЈЕВ

Одузимање имовинске користи је кривичноправна мјера којом се онемогућава уживање, коришћење и располагање имовином која је криминалног поријекла, из одузете имовинске користи може да се намири и имовинскоправни захтјев оштећеног. Суд по службеној дужности води рачуна да буде одузета имовинска корист прибављена кривичним дјелом, а о имовинскоправном захтјеву одлучује по приједлогу оштећеног у кривичном поступку. Оштећеном у кривичном поступку не мора бити досуђен имовинскоправни захтјев, док се имовинска корист прибављена кривичним дјелом утврђује у кривичном поступку по службеној дужности. Битна разлика између имовинскоправног захтјева који оштећени поставља у кривичном поступку и мјере одузимања имовинске користи је што ће суд висину износа имовинске користи прибављене кривичним дјелом утврдити по службеној оцјени и ако би њено утврђивање било повезано са несразмјерним тешкоћама или са знатним одуговлачењем поступка. О имовинскоправном захтјеву који је настао услед извршења кривичног дјела, суд ће расправити на приједлог оштећеног у кривичном поступку, ако се тиме не би знатно одуговлачио кривични поступак.⁵ Међутим, постоји одређена везаност између мјере одузимања имовинске користи и имовинскоправног захтјева оштећеног у кривичном поступку. Наиме, оштећеном у кривичном поступку ако је досуђен имовинскоправни захтјев, суд ће изрећи одузимање имовинске користи уколико она прелази досуђени имовинскоправни захтјев оштећеног. Оштећени који у кривичном поступку није пријавио имовинскоправни захтјев може захтијевати намирење из одузете вриједности, ако је ради утврђења свог захтјева покренуо парницу и ако затражи намирење из одузете вриједности.⁶ Оштећени који је у кривичном поступку у погледу свог имовинскоправног захтјева упућен на парницу може тражити да се намири из износа одузете вриједности, ако покрене парницу. О имовинскоправном захтјеву оштећеног може се одлучивати и у парничном поступку, док о мјери одузимања имовинске користи одлучује се у кривичном поступку, или ако постоје сметње за кривични поступак у посебном поступку за одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дјела.⁷ Имовинскоправни захтјев може се односити на

⁵ Члан 103. ЗКП РС.

⁶ У року од три мјесеца од дана сазнања за пресуду којом се одузима имовинска корист, а најдаље у року од двије године од правноснажности одлуке о одузимању имовинске користи. Члан 85. став 3. КЗ РС. У року од три мјесеца од дана правноснажности одлуке којом је утврђен његов захтјев. Члан 85. став 3. КЗ РС.

⁷ Члан 30. Закон о одузимању имовине која је проистекла извршењем кривичног дјела, *Службени гласник Републике Српске*, број: 66/18. У даљем тексту: Закона о одузимању имовине РС.

накнаду штете, поврат ствари или поништавање одређеног правног посла, док се мјера одузимања имовинске користи односи на приходе или другу корист насталу из имовинске користи прибављене кривичним дјелом. Мјера одузимања имовинске користи односи се на новац, предмете од вриједности и сваку другу имовинску корист која је прибављена кривичним дјелом, а имовинскоправни захтјев је право оштећеног лица коме је лично или имовинско право кривичним дјелом повријеђено или угрожено. Мјера одузимања имовинске користи примјењује се у односу на кривична дјела која су мотивисана стицањем имовинске користи. Иако у бићу кривичног дјела није стицање имовинске користи обиљежје кривичног дјела, ријеч је о кривичним дјелима као што су: трговина људима, трговина дјецом, навођење на проституцију, неовлашћена производња и промет опојних дрога, злоупотреба положаја одговорног лица, финансирање терористичких активности, примање мита, давање мита, недозвољена производња и промет оружја или експлозивних материја и друга кривична дјела побројана у члану 2. став 1. Закона о одузимању имовине РС.

3) ПОСТУПАК ОДУЗИМАЊА ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ

Поступак одузимања имовинске користи прибављене кривичним дјелом је посебан кривични поступак који се обавезно проводи када долази у обзир одузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом. Овај поступак одузимања имовинске користи проистекле извршењем кривичног дјела нужно не мора бити покренут против осумњиченог, односно оптуженог у кривичном поступку, већ и против трећег лица на које је пренесена имовинска корист проистекла извршењем кривичног дјела. Поступак одузимања имовинске користи дефинисан је како Законом о кривичном поступку Републике Српске (ЗКП РС) тако и посебним Законом о одузимању имовинске користи. Овај поступак одузимања имовинске користи проистекле извршењем кривичног дјела није класични кривични поступак јер се може покренути и против лица које није осумњичено за извршење кривичног дјела и може се овај поступак водити и када постоје процесне сметње за вођење кривични поступак. Ова два закона, ЗКП РС и Закон о одузимању имовине Републике Српске нису усаглашени посебно када је у питању трајно одузимање имовине. Наиме, према посебном закону трајно одузимање имовине је могуће након што је окончан правноснажно кривични поступак, не условљавајући примјену ове мјере само ако је донесена осуђујућа пресуда као што је то прописано ЗКП РС.

Тужилац је дужан у поступку одузимања имовине да прикупља доказе и извиђа околности које су важне за утврђивање имовинске користи прибављене кривичним дјелом, јер је обавезно одузимање имовинске користи проистекле извршењем кривичног дјела. Поступак одузимања

имовине проистекле извршењем кривичног дјела према посебном Закону о одузимању имовине Републике Српске проводи се када није могуће непосредно доказати да је имовинска корист стечена усљед криминалне активности, јер да је то могуће биле би примјењене опште одредбе Закона о кривичном поступку.⁸ Лице на које је имовинска корист пренесена, као и представник правног лица позваће се на главни претрес ради саслушања. Лица која су позвана на главни претрес упозориће се да ће се поступак одузимања имовине спровести без њиховог присуства. На главном претресу у кривичном поступку послје оптуженог саслушаће се представник правног лица, као и лице на које је имовинска корист пренесена, ако није позвано као свједок. У вези са утврђивањем имовинске користи прибављене кривичним дјелом лице на које је имовинска корист пренесена, као и представник правног лица, овлашћени су да предлажу доказе и да, по овлашћењу судије, односно предсједника вијећа постављају питања оптуженом, свједоцима и вјештацима. Поступак одузимања имовинске користи покреће се спровођењем финансијске истраге. Циљ финансијске истраге је да се прикупе докази о имовини и законитим приходима које је власник имовине стекао, начину и трошковима живота власника имовине, докази о имовини коју је наслиједио правни сљедбеник, односно докази о имовини и накнади за коју је имовина пренесена на треће лице. Радње доказивања које се предузимају ради остваривања задатака и циљева финансијске истраге су: претресање стана, осталих просторија и покретних ствари власника или других лица; наредба банкарској или другој финансијској организацији, с тим да није искључена примјена и неких других радњи доказивања прописаних ЗКП РС. Финансијска истрага се проводи да би се утврдило дјеловање организованих криминалних група, утврдила имовинска користи прибављена кривичним дјелом.⁹ Финансијска истрага је кључна за доказивање финансијских злочина, као што су корупција, превара, трговина људима и друга кривична дјела мотивисана стицањем имовинске користи. Покретањем истрага у кривичном поступку за кривична дјела која су мотивисана стицањем имовинске користи захтјева паралелно вођење и финансијске истраге. Ако се паралелно не покрене финансијска истрага и истрага у кривичном поступку, починиоци кривичног дјела могу то искористити да прикрију новац, имовину прибављену кривичним дјелом. За финансијску истрагу је значајно да државе имају централну базу података о банковним рачунима и

⁸ Игор Вуковић, „Одузимање имовине проистекле из кривичног дела – Европски оквир и српско законодавство“, *Crimen*, VII, 1/2016, стр. 3–32.

⁹ Лидија Комлен Николић, „Трновит пут јавног тужиоца од привременог до трајног одузимања имовине проистекле из кривичног дела“, *Одузимање имовине проистекле из кривичног дела, Изазови и препоруке за унапређење поступка*, Правосудна академија, 2022, стр. 51–52.

другим финансијским средствима.¹⁰ Финансијска истрага може да доведе до других (саизвршилаца, саучесника) који су укључени у извршење кривичног дјела, као и до свједока и жртава кривичног дјела који су значајни у доказном поступку утврђивања да је имовина прибављена кривичним дјелом. Циљ финансијске истраге је предузимање процесних радњи којима се осигурава/обезбјеђује имовина која је проистекла из извршеног кривичног дјела, како би се мјерама обезбјеђења имовине спријечило отуђивање имовине, као и предузимање процесних радњи ради утврђивања да ли је имовина законито стечена. Ради успјешног окончања финансијске истраге суд ће одредити привремене мјере обезбјеђења имовине за коју се сумња да је прибављена кривичним дјелом, а то је привремена мјера одузимања имовине која се треба одузети по Кривичном законнику, мјеру заплане или другу неопходну привремену мјеру да би се спријечило коришћење, отуђење или располагање том имовином.¹¹ По налогу тужиоца овлашћена службена лица могу, када постоји опасност од одгађања, привремено одузети незаконито стечену имовину, заплијенити имовину или предузети друге неопходне привремене мјере да би се спријечило било какво коришћење, отуђење или располагање том имовином. О предузетим мјерама овлашћена службена лица одмах обавјештавају тужиоца, а о предузетим мјерама одлучује судија за претходни поступак у року од 72 часа. Значај радње доказивања наредбе банци или другом правном лицу у поступку одузимања имовине је што суд може рјешењем наложити правном или физичком лицу да привремено обустави извршење финансијске трансакције за коју постоји сумња да представља кривично дјело, или да је намијењена извршењу кривичног дјела, да служи прикривању кривичног дјела или прикривању добити остварене кривичним дјелом. О привременим мјерама за обезбјеђење имовине одлучује суд на приједлог тужиоца, с тим да се захтјев за привремено одузимање имовине, према Закону о одузимању имовине РС, доставља без одгађања власнику са поуком да у року од 15 дана од дана пријема захтјева може доставити одговор на захтјев са доказима о начину стицања имовине. Суд одлучује о привременом одузимању имовине на рочишту уз обавезно присуство власника имовине и браниоца и привремено одузимање имовине је могуће ако су кумулативно испуњена три услова: утврђено постојање основане сумње да је учињено кривично дјело, да је спорна имовина проистекла из тог кривичног дјела као и да постоје разлози, односно, околности које захтијевају да се одреди привремено одузимање имовине. Мјера привременог одузимања имовине се оцјењује као мјера која је потребна да се спријечи стицање прихода из незаконито прибављене

¹⁰ Carla Monteiro, *Financial investigations and asset recovery*, 2020. Интернет: <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-11/QG20%20FinInv.pdf>, 11. 1. 2025.

¹¹ Члан 138. став 1. ЗКП РС.

имовине извршењем кривичног дјела, односно даље коришћење незаконите имовине.¹² Законом прописани услови оправдавају примјену и мјере привременог одузимања имовине имају за циљ да спријече државну самовољу којом се угрожава право на мирно уживање имовине.¹³ На рочишту на којем се одлучује о привременом одузимању имовине обавезно је да лице од кога се имовина одузима има браниоца, односно обавезна је одбрана у поступку привременог одузимања имовине проистекле извршењем кривичног дјела. Рекли бисмо да је привремено одузимање имовине принудна процесна мјера према имовини сумњивог поријекла која подсјећа на мјеру притвора јер је ријеч о спрјечавању „слободног кретања“, тј. располагања са имовином за коју постоји основана сумња да је проистекла извршењем кривичног дјела.

Привремено одузимање имовине и привремена мјера обезбјеђења

Мјеру одузимање имовине није могуће успјешно провести без примјене привремених мјера обезбјеђења одузимања имовине, којима се ограничава право располагања имовином. Привремене мјере се одређују што је раније могуће, како би се смањиле могућности да се имовина сакрије. Правила о одузимању имовине као и примјена привремених мјера одузимања имовине захтијевају да се морају поштовати и штитити људска права, као и водити рачуна о правима трећих лица на која је имовина пренесена. Примјеном привремених мјера обезбјеђења имовине може се довести у питање право на правично суђење, претпоставка невиности и право на заштиту имовине. Привремено одузимање имовине и привремене мјере обезбјеђења имовине се разликују јер је привремено одузимање имовине могуће ако су испуњени сљедећи услови: постоји основана сумња да је физичко или правно лице извршило кривично дјело; постоји основана сумња да је имовина власника проистекла извршењем кривичног дјела, постоје разлози који оправдавају потребу за привременим одузимањем. За привремено одузимање имовине јавни тужилац износи доказе о имовини коју власник посједује, околности о основаној сумњи да је имовина проистекла извршењем кривичног дјела и околности које указују на опасност да би њено касније одузимање било отежано или онемогућено. Знатно су нижи доказни стандарди када је ријеч

¹² “Disposal of confiscated assets in the eu member states laws and practices”, 2014, p. 9. Интернет: <https://www.files.ethz.ch/isn/185046/Disposal-of-confiscated-assets-report.pdf>, доступно 21. 12. 2024.

¹³ Tetiana Suprun, Tetiana Yatsyk, Victoria Shkelebe, “Grounds for limiting property rights in the application of temporary seizure of property in criminal proceedings”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 4, No. 1, 2018, pp. 328–333.

о привременим мјерама обезбјеђења одузимања имовине, а то је основ сумње да је имовина проистекла извршењем кривичног дјела. Привремене мјере обезбјеђења одузимања имовине могуће је одредити ако постоји опасност да ће власник располагати имовином за коју постоје основане сумње да је проистекла извршењем кривичног дјела, јавни тужилац може прије, након покретања и након завршетка кривичног поступка захтијевати да се одреди нека од мјера обезбјеђења имовине. Привремено одузимање имовине и привремене мјере обезбјеђења имовине није исто, јер привремено одузимање имовине није могуће ако није покренут кривични поступак, нпр. подигнута оптужница. А када је ријеч о мјерама привременог обезбјеђења имовине могу се одредити и прије почетка кривичног поступка ако постоји основ сумње да је имовина проистекла из кривичног дјела и могу се одредити не само прије, него и након покретања кривичног поступка. Привремене мјере обезбјеђивања имовине су принудне процесне мјере према имовини, којима се онемогућава осумњиченом или трећем лицу на које је имовина пренесена коришћење имовине стечене кривичним дјелом.¹⁴ С обзиром на постављене доказне стандарде за привремено одузимање имовине, а то је основана сумња да је извршено кривично дјело које је мотивисано стицањем имовинске користи као и постојање основане сумње да је имовина проистекла извршењем кривичног дјела, јасно је да је привремено одузимање имовине тешко спровести ако није подигнута, а и потврђена, оптужница у кривичном поступку за кривично дјело које је мотивисано стицањем имовинске користи.

Законске дилеме у погледу трајног одузимања имовине

Трајно одузимање имовине према Закону о одузимању имовине Републике Српске могуће је и када није утврђено да је имовина која се одузима у узрочној вези са извршеним кривичним дјелом за које је лице осуђено и од кога је одузета имовина чије законито поријекло није доказано. Законодавац је омогућио да се одузме имовина која је проистекла извршењем кривичног дјела, а која је у очигледној несразмјери са његовим законитим приходима. Законом о кривичном поступку Републике Српске прописано да се имовинска корист прибављена кривичним дјелом може одузети у пресуди којом се оптужени проглашава кривим и у рјешењу о судској опоми или у рјешењу о примјени васпитне мјере, као и у случају изрицања мјере обавезног психијатријског лијечења. Према ЗКП РС за одузимање имовине мора постојати узрочна веза између имовине и дјела за које је лице осуђено. Предуслов за одузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом

¹⁴ Vasyl Farynnyk, Dmytro Shumeiko, "Provisional seizure of property and property attachment", *Criminal process*, 4/2023, p. 70.

јесте постојање судске одлуке којом је утврђено постојање кривичног дјела. За разлику од Закона о одузимању имовине РС, ЗКП РС не дозвољава да се имовинска корист одузима у случајевима недоступности оптуженог или његове смрти. Поредeћи Закон о одузимању имовине Републике Српске и Републике Србије, тачније одредбе о трајном одузимању имовине, уочавамо колико је неразумљиво законско рјешење у Републици Српској. Према члану 36. Закона о одузимању имовине Републике Српске, трајно одузимање имовине је могуће најкасније у року од годину дана од правоснажног окончања кривичног поступка, па се као питање намеће да ли је трајно одузимање имовине могуће и када је донесена било која правоснажна судска одлука или само када је донесена осуђујућа пресуда. Ослобађајућа пресуда је сметња за одузимање имовине, јер је у члану 390. ЗКП РС прописано да одузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом суд може изрећи у пресуди којом се оптужени проглашава кривим. Међутим, занимљиво је подсетити да је у Републици Српској могуће провести посебан поступак одузимања имовине и када није окончан кривични поступак. Тако да остаје питање када је све могуће трајно одузимање имовине у Републици Српској, јер није јасно шта је законодавац имао на уму када је прописано да након потврђивања оптужнице, а најкасније у року од годину дана од правоснажног окончања кривичног поступка, подноси се захтјев за трајно одузимање имовине. И на крају посебно је збуњујуће што је прописано Законом о одузимању имовине Републике Српске у члану 37. став 6. да пресуду којом се оптужба одбија или се оптужени ослобађа од оптужбе, односно рјешење којим се одбија захтјев за трајно одузимање имовине, доставља Пореској управи Републике Српске. Да ли овај пропис упућује да је одузимање имовине трајно могуће и у случају доношења пресуде којом се оптужба одбија и ослобађајуће пресуде. С тим да је једино сигурно да трајног одузимања имовине нема ако је донесена ослобађајућа пресуда. Док, с друге стране, слика је пуно јаснија када је ријеч о трајном одузимању имовине у Републици Србији. Према члану 38. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела Републике Србије,¹⁵ јавни тужилац подноси захтјев за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дјела у року од шест мјесеци од дана достављања правоснажне пресуде којом је утврђено да је учињено кривично дјело.

¹⁵ „Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела“, *Сл. гласник РС*, бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.

Посебан поступак одузимања имовине

Законодавац у Републици Српској, како би се приближио захтјевима Европске уније у борби против организованог криминалитета, прописао је да сметња за одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дјела није душевна болест, јер је могуће провести посебан поступак за одузимање имовине.¹⁶ Наиме, лице против којег је покренут кривични поступак није способно да учествује у поступку због наступања душевне болести; ако лице против којег је покренут кривични поступак недоступно органима гоњења и суду; у случају смрти лица против којег је покренут кривични поступак. Посебан поступак одузимања имовине покреће се и води по захтјеву јавног тужиоца. Јавни тужилац ће у захтјеву којим покреће посебан поступак прикупити доказе и чињенице потребне ради утврђења да ли је лице које је болесно или недоступно органима власти учинило противправно дјело које је у закону одређено као кривично дјело и да ли је тим дјелом стекло имовину. У посебном поступку одузимања имовине оптужени мора имати браниоца и кривични поступак мора да је покренут, тј. да постоје докази о извршеном кривичном дјелу којим је прибављена имовинска корист. Посебан поступак за одузимање имовине прибављене кривичним дјелом није могуће ако није покренут кривични поступак. Када се кривични поступак сматра покренутим у Републици Српској није прописано Законом о кривичном поступку Републике Српске. Јавни тужилац ће прије подношења захтјева за покретање посебног поступка у присуству вјештака и браниоца, покушати да испита лице које је починило кривично дјело. С обзиром на то да је чланом 31. став 4. Закона о одузимању имовине Републике Српске прописано да захтјев за посебан поступак одузимања имовине јавни тужилац подноси судији за претходно саслушање, дало би се закључити да овај поступак није могуће покренути ако није подигнута, или у најмању руку потврђена, оптужница јер се прибјегава мјери којом се одузима имовина од власника имовине.

4) ПРОПИСИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ ПРИБАВЉЕНЕ КРИВИЧНИМ ДЈЕЛОМ

Корупција је кривично дјело и према Уговору о функционисању Европске уније.¹⁷ Ради тога постоје оквирне одлуке које се односе на одузимање имовине прибављене извршењем кривичног дјела. У борби против

¹⁶ „Закон о одузимању имовине која је проистекла извршењем кривичног дјела“, *Службени гласник Републике Српске*, број 66/18.

¹⁷ „Уговор о функционисању Европске уније“, *Службени лист Европске уније*, С 202/47; Члан 83. О тумачењу формалних извора у међународном праву видети: Duško

корупције мјера одузимања имовине појављује се као нужна у спрјечавању коришћења имовине прибављене кривичним дјелом и стицања прихода из такве имовине. Чланом 3. Оквирне одлуке 2005/212 омогућено је одузимање имовине која није у директној вези с кривичним дјелом када је приход неког лица несразмјеран у односу на вриједност његове имовине.¹⁸ Директива 2014/42/EУ указује на потребу да државе чланице ЕУ усагласе одредбе о замрзавању и одузимању имовине, док је Уредбом 2018/1805 утврђена потреба међусобног признања одлука о замрзавању и одузимању имовине.¹⁹ Оквирном одлуком о одузимању имовинске користи, средстава и имовине прибављене кривичним дјелом из 2005/212, прописано је да ће свака држава предузети потребне мјере како би се осигурало да се одузме имовинска корист прибављена извршењем кривичног дјела у оквиру злочиначке организације.²⁰ Провођење мјере одузимање имовине намеће се као нужно када је ријеч о извршењу кривичних дјела, као што су: фалсификовање евра, прање новца, трговина људима, сексуално искоришћавање дјеце и дјечија порнографија, трговина дрогом, тероризам. Оквирна одлука из 2005. омогућава одузимање имовине за коју је суд увјерен да је прибављена извршењем кривичног дјела, којим је остварена финансијска добит. Могуће је одузимање имовине прибављене кривичним дјелом када је утврђено да је вриједност имовине несразмјерна законитом приходу осуђене особе и када је национални суд на основу одређених чињеница у потпуности увјерен да је дотична имовина остварена кривичним дјелом осуђене особе.²¹ Довољан разлог за одузимање имовине према Оквирној одлуци из 2005/212 је када постоји несразмјера између прихода и имовине лица од које се одузима имовина, ради тога ову кривичноправну мјеру у теорији називају и

Glodić, "Art of Interpretation of Norms in Contemporary Public International Law: Appraisal of Methods and Approaches", *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, Vol. 12/2022, pp. 8–12.

¹⁸ „Оквирна одлука Вијећа 2005/212/ПУП од 24. фебруара 2005. године, о одузимању имовинске користи, средстава и имовине прибављене кривичним дјелом“, *Службени лист Европске уније*, Л 68/49.

¹⁹ "Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union", *Official Journal of the European Union*, L 127/39; "Regulation (eu) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders of 14 November 2018", *Official Journal of the European Union*, L 303/1.

²⁰ "Council framework decision 2005/212/JHA of 24 February 2005 on Confiscation of Crime-Related Proceeds", *Instrumentalities and Property*, *Official Journal of the European Union*, 15. 3. 2005.

²¹ Члан 3. став 2. тачка ц) Оквирне одлуке из 2005.

одузимање због несразмјере.²² Одузимање имовине према Оквирној одлуци из 2005/212 могуће је када је суд „потпуно увјерен“ да имовина произилази из криминалне активности те особе, што би овдје требало схватити као било какву криминалну активност, а не само оно за коју је особа била осуђена.²³ Циљ Оквирне одлуке из 2005/212 је да омогући одузимање имовине неког лица за које се сумња да је члан криминалне организације, када је приход остварен незаконитим активностима. Како би одузимање имовине за коју се сумња да потиче из криминалних активности било оправдано, лице од којег се одузима имовина мора имати прилику да преда доказе надлежним органима да је имовина законито стечена. Директива о замрзавању и одузимању предмета и имовинске користи остварене кривичним дјелом из 2014/42 прописује да је главни мотив прекограничног организованог криминала стицање финансијске добити,²⁴ тако да би надлежни органи требало да располажу средствима за праћење, замрзавање и одузимање имовинске користи остварене кривичним дјелима, као и могућностима да управља том имовином. Један од начина борбе против организованог криминала јесте замрзавање и одузимање имовинске користи остварене кривичним дјелом. Значај ове директиве огледа се у томе што се омогућава одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дјела у случајевима болести или бјекства осумњичене, односно оптужене особе, ако је у држави чланици ЕУ прописана таква могућност суђења у одсуству оптуженог. Такође, Директивом из 2014/42 утврђено је да је могуће само правноснажном пресудом одузимање предмета и имовинске користи остварене кривичним дјелима или имовине чија вриједност одговара тим предметима или имовинској користи. Међутим, ако одузимање имовине није могуће на основу правноснажне пресуде, у одређеним околностима би ипак требало бити могуће одузети предмете и имовинску корист, барем у случајевима болести или бјекства осумњиченог или оптуженог. Тако да у случају бјекства или болести осумњиченог, односно оптуженог, оправдано је омогућити суђење у одсуству, али осумњичени или оптужени мора да је позван на суд и упозорен на могућност суђења у одсуству и изрицања мјере одузимања имовине.²⁵ У ставу

²² Ненад Тешић, „Да ли је право следовања уставом заштићени имовински интерес и у односу на Републику Србију“, *Анали Правног факултета у Београду*, година LXVI, 1/2018, стр. 169.

²³ Nicholas Kaye, „Freezing and confiscation of criminal proceeds“, *International Review of Penal Law*, Vol. 77, p. 329.

²⁴ „Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union, *Official Journal of the European Union*, L 127/39, 29. 4. 2014.

²⁵ Став 15. Преамбуле Директиве из 2014/42. Ако је осумњиченик или оптужена особа побјегла, државе чланице требале би подузети све разумне мјере и могу захтијевати да се особа у питању позове на суд или упозна с поступком одузимања.

8. Преамбуле у Директиви из 2014/42 прописано је да постојећи правни режими држава чланица ЕУ за продужено одузимање и за узајамно признавање налога за замрзавање и одузимање имовине нису сасвим ефикасни. Наиме, одузимање имовине отежано је због разлика у праву држава чланица. Директива из 2014/42 препознаје да нису ријетке ситуације да осумњичени односно оптужени пренесе имовину познатој трећој страни с циљем избјегавања одузимања имовине. Тако да би требало да се омогући одузимање имовине од трећег лица²⁶ у случајевима када је треће лице знало или је требало знати да је сврха преноса или стицања избјегавање одузимања имовине, имајући у виду конкретне чињенице и околности, када је пренос имовине извршен без накнаде или у замјену за износ знатно нижи од тржишне вриједности. Стога је замрзавање имовине ефикасна мјера за одузимање имовине. Замрзавање имовине је принудна мјера привременог карактера која треба да спријечи расипање имовине и замрзнутом имовином требало би управљати на одговарајући начин како иста не би изгубила своју економску вриједност.

Уредба о признању налога за замрзавање и одузимање

Уредба о узајамном признавању налога за замрзавање и налога за одузимање из 2018/1805 указује на потребу сарадње међу државама чланицама ЕУ у борби против прекограничног криминалитета којим је прибављена имовинска корист.²⁷ Такође, овом Уредбом се указује на потребу да се налог за замрзавање имовине призна и изврши и у другој држави чланици. Циљ Уредбе је да замољене државе аутоматски признају наредбу суда државе молиље о замрзавању имовине. Међутим, постоји и могућност да се одбије извршење налога за замрзавање имовине ако у држави молиљи нису осигурани правни механизми који омогућавају оспоравање одлуке о замрзавању имовине. Заправо, држава од које се тражи извршење налога за замрзавање имовине мора омогућити лицу чија се имовина замрзава да такву одлуку оспорава, обезбјеђујући право на правни лијек, право на одбрану и поштено суђење. Држава молиља није обавезна да изврши налог за замрзавање ако би извршење истог могло угрозити истрагу у кривичном поступку. Такође, Уредбом из 2018/1805 утврђено је да жртве имају право на накнаду штете и поврат имовине. Налог државе која тражи замрзавање имовине за коју се сумња да је у вези са извршеним кривичним дјелом мора да пружи довољно разлога да предузме такве радње према имовини, јер је

²⁶ Члан 6. Директиве из 2014/42.

²⁷ "Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders", *Official Journal of the European Union*, L 303/1, 28. 11. 2018.

ријеч о репресивној мјери којом се ограничавају права располагања имовином. Наиме, за замрзавање имовине није нужно да постоји онај стандард сумње који се тражи у кривичном поступку да је утврђено да је оптужени починио кривично дјело, већ да се не зна поријекло имовине. Међутим, у теорији се наводи да би основ за замрзавање и одузимање имовине требало да буде постојање скупа доказа који указују да је имовина проистекла из кривичног дјела.²⁸ Чланом 2. Уредбе из 2018/1805 замрзавање имовине је дефинисано као спрјечавање да се уништи, премјести, пренеси имовина ради осигуравања њеног одузимања. Мјеру одузимања имовине суд изриче у кривичном поступку јер је имовинска корист проистекла извршењем кривичног дјела. Према члану 3. Уредбе из 2018/1805 налог за замрзавање и одузимање имовине извршава се без провјере двоструке кажњивости дјела ако су кривична дјела у држави издавања налога кажњива казном затвора у трајању најмање три године и ако се на основу права државе издавања налога (тј. државе молиље) ради о једном од 32 побројана кривична дјела у ставу 1. члана 3. поменуте Уредбе. Сврха поменутих прописа ЕУ о одузимању имовине проистекле извршењем кривичног дјела је да се обезбиједи заједнички минимални приступ држава чланица у погледу оних кривичних дјела за која би требало да предвиде конфискацију.²⁹ Разлози за непризнавање и неизвршење налога за замрзавање имовине могу бити сљедећи: ако би извршење налога за замрзавање било супротно с начелом *ne bis in idem*, ако према праву државе извршења постоји повластица или имунитет који спрјечавају замрзавање имовине или постоје правила која ограничавају кривичну одговорност, а која се односе на слободу штампе и слободу говора, ако је потврда о замрзавању непотпуна, ако се налог за замрзавање односи на кривично дјело које је извршено у потпуности или дјелимично изван територије државе издавања налога за замрзавање или је дјело извршено у цјелости или дјелимично на територији државе извршења налога, а поступање у вези с којим је издат налог за замрзавање није кривично дјело према праву државе извршења.³⁰ Међутим, не може се одбити извршење налога за замрзавање када се налог односи на дјело које према праву државе извршења није кривично дјело, али се дјело односи на кршење прописа о порезима, царинама. Наиме, признавање или извршење налога за замрзавање не може се одбити због тога што у праву државе извршења није прописана иста врста пореза или давања, или оно не предвиђа исту врсту правила о порезима и давањима, или исту врсту царинских прописа и

²⁸ Dmitriy Aleksandrovich Ivanov, Inna Valerievna Tishutina, Yulia Lvovna Dyablova, Valeriia Artemova, V. Sergey Khmelev, "Seizure of property: Counteraction to the investigation of crimes and the execution of a sentence", *Jurídicas CUC*, 18(1), 2022, pp. 199–216.

²⁹ Nicholas Kaye, *op. cit.*, pp. 327–328.

³⁰ Члан 8. Уредбе из 2018/1805.

прописа за размјену валута као и право државе издавања налога. Када је ријеч о трајању мјере замрзавања имовине на територији државе извршења налога чини нам се занимљивим да Уредбом није прописано да трајање мјере треба свести на што краће вријеме имајући у виду репресивност, принудност ове мјере. Тако да се у члану 12. Уредбе из 2018/1805 прописује да имовина на коју се односи налог за замрзавање остаје замрзнута у држави извршења док надлежно тијело те државе не да коначан одговор на налог за одузимање, или док тијело државе издавања налога не обавијести државу извршења налога о свакој одлуци или мјери због које налог више није извршив или због које се повлачи. Трајање мјере замрзавања имовине у доброј мјери зависи од воље државе издавања налога, јер с приједлогом државе извршења налога да се ограничи вријеме замрзавања, не мора се сложити држава издавања налога и имовина остаје замрзнута. Мјером замрзавања имовине ограничава се право на имовину и такву привремену мјеру треба свести на што краће вријеме, тј. вријеме које је потребно да би се сачувала имовина чије је одузимање касније нужно, па и извјесно с обзиром на непостојање доказа о поријеклу имовине. Мјера замрзавања помаже да се осигура имовина проистекла извршењем кривичног дјела и да се осигура да имовина буде доступна за конфискацију када истраге и кривични поступак буду завршени.³¹ Привремене мјере којима се ограничава управљање имовином треба примијенити што је раније могуће, како би се смањиле прилике да извршиоци кривичног дјела или њихови саучесници сакрију или отуђе имовину. Управљање замрзнутом и одузетом имовином уређује се правом државе извршења налога за замрзавање имовине. Држава извршења управља замрзнутом или одузетом имовином с циљем спрјечавања смањења вриједности имовине, па се замрзнута имовина може продати или пренијети. Замрзнута имовина и новац стечен продајом имовине остају у држави извршења док се не пошаље потврда о одузимању и док се не изврши налог за одузимање. Држава извршења није обавезна продати или вратити поједине дијелове имовине обухваћене налогом за одузимање који су културни предмети.³²

Уредба из 2018/1805 промовише сарадњу међу државама у борби против организованог криминала на тај начин што указују на потребу да се налози

³¹ Leonardo Borlini and Cecily Rose, "The normative development of flaws on asset preservation and confiscation: An examination of emerging best practices", *International Journal of Constitutional Law*, Volume 22, Issue 2, April 2024, p. 516.

³² Културни предмет значи предмет који је категорисан или дефинисан као дио националног блага које има умјетничку, историјску или археолошку вриједност према националном законодавству, члан 2. Директиве о поврату културних предмета незаконито изнесених с државног подручја државе чланице, *Службени лист Европске уније*, Л 159/1.

за замрзавање имовине и одузимање имовине која се налази на територији неке друге државе изврше без сметње, ако је ријеч о неком од кривичних дјела побројаних у члану 3. става 1. Уредбе. Међутим, потешкоће у примјени налога могу се појавити јер се поставља питање који су то докази довољни да би се извршила једна принудна мјера према имовини неке особе – да ли је нужно да је покренут кривични поступак, да ли докази о извршеном кривичном дјелу из којег је проистекла имовинска корист, или непостојање доказа о поријеклу имовине, очигледна несразмјера између прихода и имовине лица које има везе са криминалним организацијама и сл. Закон о одузимању имовине Републике Српске прописује да јавни тужилац може прије, након покретања и након завршетка кривичног поступка предложити изрицање привремене мјере обезбјеђења имовине. Међутим, поставља се питање оправданости примјене репресивних мјера обезбјеђења имовине ако кривични поступак није покренут, значи да не постоје докази о извршеном кривичном дјелу из кога је проистекла имовинска корист.

Значај Директиве о поврату и одузимању имовине из 2024/1260

Директива из 2024/1260 проширила је круг кривичних дјела у односу на која је могуће провести мјеру одузимање имовине, као што су кривична дјела трговина оружјем, превара, трговина културним добрима.³³ Ова Директива не спречава државе чланице да донесу мјере којима се омогућава одузимање богатства необјашњеног поријекла у вези с другим кривичним дјелом. Нова Директива омогућава продају замрзнуте имовине и прије коначне одлуке о одузимању имовине, када је имовина кварљива или када су трошкови чувања или одржавања имовине несразмјерни њеној тржишној вриједности.³⁴ Одудузимање имовине према трећим лицима могуће је ако се утврди да је треће лице знало или требало знати да је сврха преноса имовине избјегавање одузимања имовине. Да ли је трећа страна знала или требала знати процјењује се на основу конкретних чињеница и околности, као што су чињенице да је пренос извршен без накнаде или у замјену за износ који није у складу са тржишном вриједности, као и да ли је имовина пренесена на блиско повезаним лицима са осумњиченим, односно оптуженим, и да ли је остала под стварном контролом осумњиченог, односно оптуженог. Директива из 2024. указује да процесне сметње за вођење кривичног поступка, као што

³³ Став 10. Преамбуле Оквирне одлуке Директиве из 2024. Видјети: “Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation”. Интернет: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401260, 6. 12. 2024.

³⁴ Члан 21. Директиве 2024/1260.

су болест и бјекство, не требају да буду сметње за одузимање имовине проистекле кривичним дјелом. Такође, и застарјелост не треба да буде сметња за поступак одузимања имовине проистекле извршењем кривичног дјела ако су рокови застаре прописани националним правом за релевантна кривична дјела крађи од 15 година и ако су протекли након покретања кривичног поступка. Једно од нових правила усвојених Директивом из 2024. је и правило о одузимању богатства необјашњеног поријекла које је повезано с кривичним дјелом. При утврђивању треба ли одузети имовину необјашњеног поријекла узимају се у обзир следећи критеријуми: да је вриједност имовине у знатној несразмјери са законитим приходом лица које посједује имовину; непостојање вјеродостојног законитог извора имовине; као и да је особа од које се одузима имовина повезана са злочиначком организацијом.³⁵ Занимљиво је поменути да мјере одузимања богатства необјашњеног поријекла неспорно има за циљ да спријечи да учинилац кривичног дјела ужива у својим незаконитим, односно криминалним приходима, али истовремено и доводи у питање пресумпцију невиности оптуженог. Одузимање имовине која се не темељи на осуђујућој пресуди је могуће према Директиви из 2024/1260 али ако су се задовољили стандарди права на правично суђење, тј. да је оптужном дата могућност да докаже законито поријекло имовине у његовом посједу. Како би се олакшала прекогранична сарадња у вези са истрагама за имовином у вези са кривичним дјелом, државе морају основати канцеларију за поврат имовине која ће сарађивати са канцеларијом европског јавног тужиоца у циљу проналажења и идентификовања имовине која је проистекла извршењем кривичног дјела.

5) ИЗВОРИ

- Aleksandrovich Ivanov, Dmitriy, Valerievna Tishutina, Inna, Lvovna Dyablova, Yulia, Artemova, Valeriia, V. Khmelev, Sergey, "Seizure of property: Counteraction to the investigation of crimes and the execution of a sentence", *Jurídicas CUC*, 18(1), 2022.
- Borlini and, Leonardo, Rose, Cecily, "The normative development of flaws on asset preservation and confiscation: An examination of emerging best practices", *International Journal of Constitutional Law*, Volume 22, Issue 2, April 2024.
- "Council framework decision 2005/212/JHA of 24 February 2005 on Confiscation of Crime-Related Proceeds", *Instrumentalities and Property, Official Journal of the European Union*, 15. 3. 2005.
- "Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on asset recovery and confiscation". Интернет: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401260, 6. 12. 2024.

³⁵ Члан 19. Директиве 2024/1260.

- “Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union”, *Official Journal of the European Union*, L 127/39.
- “Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union, *Official Journal of the European Union*, L 127/39, 29. 4. 2014.
- „Директива о поврату културних предмета незаконито изнесених с државног подручја државе чланице“, *Службени лист Европске уније*, Л 159/1.
- “Disposal of confiscated assets in the EU member states laws and practices”, 2014. Интернет: <https://www.files.ethz.ch/isn/185046/Disposal-of-confiscated-assets-report.pdf>, доступно 21. 12. 2024.
- Farynnyk, Vasyl, Shumeiko, Dmytro, “Provisional seizure of property and property attachment”, *Criminal process*, 4/2023.
- Glodić, Duško, “Art of Interpretation of Norms in Contemporary Public International Law: Appraisal of Methods and Approaches”, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, Vol. 12/2022.
- Јовановић, Милош, „Појам „европских вредности”: између снажне прокламације и суштинске неодређености“, *Европско законодавство*, бр. 76/2021.
- Kaye, Nicholas, “Freezing and confiscation of criminal proceeds”, *International Review of Penal Law*, Vol. 77.
- Комлен Николић, Лидија, „Трновит пут јавног тужиоца од привременог до трајног одузимања имовине проистекле из кривичног дела“, *Одузимање имовине проистекле из кривичног дела, Изазови и препоруке за унапређење поступка*, Правосудна академија, 2022.
- „Кривични Законик Републике Српске“, *Сл. гласник Републике Српске*, бр. 64/2017, 104/2018 - одлука УС, 15/2021, 89/2021, 73/2023, *Сл. гласник БиХ*, бр. 9/2024 - одлука УС БиХ и *Сл. гласник Републике Српске*, 105/2024 - одлука УС.
- Monteiro, Carla *Financial investigations and asset recovery*, 2020. Интернет: <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-11/QG20%20Fin Inv.pdf>, 11. 1. 2025.
- „Оквирна одлука Вијећа 2005/212/ПУП од 24. фебруара 2005. године, о одузимању имовинске користи, средстава и имовине прибављене кривичним дјелом“, *Службени лист Европске уније*, Л 68/49.
- “Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the mutual recognition of freezing orders and

- confiscation orders”, *Official Journal of the European Union*, L 303/1, 28. 11. 2018.
- “Regulation (eu) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders of 14 November 2018”, *Official Journal of the European Union*, L 303/1.
 - „Споразум о стабилизацији и придруживању између Еуропских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине с друге стране“, *Службени лист Еуропске уније*, Л 164/2.
 - “Stabilisation and association agreement between the European Communities and their Member States of the one part, and the Republic of Serbia, of the other part”, *Official Journal of the European Union*, L 278/16.
 - Стојановић, Зоран, et al., *Приручник за сузбијање привредног криминалитета и корупције*, Министарство правде САД, Канцеларија за међународну помоћ, усавршавање и правосудну обуку у правосуђу, Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2017.
 - Suprun, Tetiana, Yatsyk, Tetiana, Shkelebe, Victoria, “Grounds for limiting property rights in the application of temporary seizure of property in criminal proceedings”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 4, No. 1, 2018.
 - Шкулић, Милан, *Организовани криминалитет*, Службени гласник, Београд, 2015.
 - Тешић, Ненад, „Да ли је право следовања уставом заштићени имовински интерес и у односу на Републику Србију“, *Анали Правног факултета у Београду*, година LXVI, 1/2018.
 - „Уговор о функционисању Еуропске уније“, *Службени лист Еуропске уније*, С 202/47; Члан 83.
 - Вуковић, Игор, „Одузимање имовине проистекле из кривичног дела – Европски оквир и српско законодавство“, *Crimen*, VII, 1/2016.
 - „Закон о кривичном поступку Републике Српске“, *Сл. гласник Републике Српске*, 53/2012, 91/2017, 66/2018 и 15/2021).
 - „Закон о одузимању имовине која је проистекла извршењем кривичног дјела“, *Службени гласник Републике Српске*, број 66/18.
 - „Закон о одузимању имовине која је проистекла извршењем кривичног дјела“, *Службени гласник Републике Српске*, број 66/18.
 - „Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела“, *Сл. гласник РС*, бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.
 - „Законик о кривичном поступку“, *Сл. гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРПСКУ И РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Коначан закључак овог рада потврђује почетну хипотезу да имовина стечена кривичним дјелом не представља европску вриједност.³⁶ Следи да Директива 2024/1260 представља нешто што омогућава одузимање имовине необјашњеног поријекла иако није доказано да је извршено кривично дјело којим је прибављена имовинска корист.³⁷ Одузимање имовине необјашњеног поријекла је могуће ако се национални суд увјерио да је идентификована имовина стечена кажњивим поступањем у оквиру злочиначке организације и да би то кажњиво поступање могло директно или индиректно довести до знатне економске користи. При утврђивању да ли би требало одузети имовину необјашњеног поријекла узимају се у обзир следеће околности: да је вриједност имовине у знатном неразмјеру са законитим приходом погођене особе; да не постоји вјеродостојан законит извор имовине; да је погођена особа повезана са особама повезанима са злочиначком организацијом. Директива 2024/1260 прописује могућност одузимања имовине која се не темељи на осуђујућој пресуди, не само у случајевима болести осумњиченог, оптуженог; бјекства осумњиченог, односно оптуженог; смрти осумњиченог, оптуженог него и у случају наступања застаре, када је рок застаре за кривично дјело прописан националним правом краћи од 15 година.³⁸ Према члану 70. Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране, нужно је ускладити законе – Закон о кривичном поступку и Закон о одузимању имовине проистекле извршењем кривичног дјела у Републици Српској са правилима прописаним у Директиви 2024/1260.³⁹

У Републици Србији Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дјела није утврђено да је могуће одузимање имовине и у случају

³⁶ Милош Јовановић, „Појам „европских вредности”: између снажне прокламације и суштинске неодређености“, *Европско законодавство*, бр. 76/2021, стр. 5–30.

³⁷ Став 34. Преамбуле Директиве 2024/1260.

³⁸ Ријеч о кривичним дјелима као што су на пример: тероризам, прање новца, трговина људима, дјецом; удруживање ради вршења кривичних дјела, еколошка кривична дјела; кривична дјела против сексуалног злостављања и искориштавања дјетета, трговина дрогом, фалсификовање новца и слично. Тачније, ријеч је о кривичним дјелима из члана 2. став 1, 2. и 3. Директиве 2024. Упоредити: Став 30. Преамбуле Директиве из 2024, члан 14, 15. и 16. Директиве 2024/1260.

³⁹ „Споразум о стабилизацији и придруживању између Еуропских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Босне и Херцеговине с друге стране”, *Службени лист Еуропске уније*, Л 164/2.

ако постоје процесне сметње за вођење кривичног поступка, како је то предвиђено Директивом 2024/1260. Према Законик о кривичном поступку Републике Србије суд може изрећи мјеру одузимање имовинске користи само у осуђујућој пресуди или у рјешењу о изрицању мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења.⁴⁰ Треба ли процесне сметње за вођење кривичног поступка да буду сметње и за одузимање имовне проистекле из кривичног дјела – то је питање које се треба испитати и у Србији, имајући у виду правила из Директиве о одузимању имовине. Циљ мјере одузимања имовине прибављене кривичним дјелом је борба против финансијски мотивисаног криминала. Потребно је испитати потребу усклађивања националних прописа са правилима Европске уније, што је прописано и чланом 72. Уговора о стабилизацији и придруживању Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Републике Србије, с друге стране.⁴¹

⁴⁰ „Законик о кривичном поступку“, *Сл. гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.

⁴¹ “Stabilisation and association agreement between the European Communities and their Member States of the one part, and the Republic of Serbia, of the other part”, *Official Journal of the European Union*, L 278/16.

PROPERTY ACQUIRED THROUGH CRIMINAL OFFENCE IS NOT A EUROPEAN VALUE

Milijana BUHA*

Abstract: One of the European values is the fight against criminal acts motivated by the acquisition of property benefits. According to the Law on Criminal Procedure of the Republic of Srpska, the court may order the confiscation of property benefits obtained through a criminal act in a verdict declaring the accused guilty, in a decision on a judicial warning, or in a decision on the application of an educational measure, as well as in the procedure when a security measure of mandatory psychiatric treatment is imposed. The Special Law on Confiscation of Assets Arising from the Commission of a Criminal Offence of the Republic of Srpska allows the public prosecutor, in a request to initiate a special procedure for confiscation of assets, to request the court to determine that a person has committed an unlawful act and that he/she has acquired assets through that act, and to propose that the court confiscate the assets from that person or the person to whom the assets were transferred, even when there are procedural obstacles to the completion of the criminal proceedings. The evidentiary standards for confiscation of assets arising from the commission of a criminal offence under European Union Directive 2024/1260 require it to be proven that a criminal offence was committed from which the property benefit was obtained, with the possibility of confiscating the property of unexplained origin that is connected to the criminal act if the court is satisfied that the assets were acquired through criminal acts within a criminal organisation.

Keywords: Property law claim, confiscation of property benefits, EU directives.

* Faculty of Law, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina. E-mail: milijana.buha@pf.unibl.org. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1968-1849>.